

Великий льох (скорочено)

Тарас Шевченко

(Поема (містерія))

Три душі

Через село Суботів летіли і сіли на хресті старої церкви три білі пташки — три людські душі, що їх через гріхи святий Петро не пускає у рай:

Бо так сказав Петрові Бог: "Тойді у рай їх повпускаєш, Як все москаль позабирає, як розкопа великий льох".

I

Перша душа, що бувши людиною звалася Прісею. Вона народилась і виросла у селі Суботові, де тоді мешкала сім'я Богдана Хмельницького. Всі любили гарну й привітну дівчинку. Пріся гралася з Юрком-гетьманенком, сам гетьман носив її на руках. А як виросла, до неї стали свататись, і вона вже готувала рушники для старостів. Та одного разу пішла по воду і перейшла з повними відрами дорогу Богданові Хмельницькому, як він їхав присягати Москві. За це її не пускають у рай.

II

Друга душа згадує про події, що відбулися після того, як петровське військо штурмом взяло Батурин — резиденцію українських гетьманів. Тоді було вбито полковника Чечеля, соратника Мазепи, і вирізано майже всіх городян, в тому числі челядь гетьмана:

Я меж трупами валялась У самих палатах Мазепиних... Коло мене і сестре і мати Зарізані, обнявшия. Зо мною лежали; І насилу—то, насилу Мене одірвали Од матері неживої.

Дівчинку не вбили, а віддали москалям для розваги, та вона втекла і сховалася на пожарищі. Коли дівча несло воду, цар Петро I, що якраз повертався з—під Полтави, попросив її напоїти коня. За те, що напоїла царевого коня, її душу не пускають у рай.

III

Третя душа карається за те, що коли була немовлям, посміхнулась цариці — лютому ворогу України Катерині II, яка подорожувала Дніпром, пливучи на золотій галері до Канева.

Душі полетіли в ліс на нічліг.

Три ворони

На місце розкопок прилетіли три ворони, які є уособленням зла в історичній долі трьох народів — українського, польського і російського.

Одна ворона хвалилась, що накоїла лиха більше за інших, бо вона спалила Батурин, загатила Сулу козацькими старшинами (покарання Петром I спільників Мазепи), знищила силу козаків у війні зі Швецією, на будівництві Петербурга, фортець і Ладозького каналу, задушила в тюрмі славного Полуботка.

Друга ворона розповіла, що допомагала польським магнатам, Радзівілла та

Потоцькому, які брали участь у повстанні проти царату, а потім зрадили свій народі втекли в Париж. Своїми підступними діями вони

...розлили з річку крові Та в Сибір загнали Свою шляхту...

Третя ворона вихвалялась тим, що передушила шість тисяч душ на будівництві залізниці Петербург — Москва, добре служила московським царям — Мучителю (Івану Грозному) та Петру I, перетворила селян на кріпаків, розвела страшну силу "дворянства в мундирах" (чиновників).

Три лірники

Три лірники—каліки йшли в Суботів співати людям про Богдана, про козацькі перемоги під Яссами, під овтими Водами, під Берестечком.

Поки старці спали, почалися розкопки льоху. Хотіли знайти там скарби, що залишилися від Богдана Хмельницького, а знайшли самі тільки кістяки. Ісправник, який керував роботами, дуже лютував. Побив козака Яременка, чия клуня стояла на місці Богданових палат, було побито й калік— лірників. Мабуть, якби Богдан був живий, то і йому б перепало — "заголили б у москалі".

Москва розкопала в Суботові лише малий льох, а Великого ж того льоху Ще й не дошукалась.